

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Α. ΡΟΥΚΑΝΑΣ

Η πολιτική οικονομία
της μέτρησης και
της αξιολόγησης των κρατών

Θέση υπογραφής δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη — Οικονομία και Πολιτική

Σπυρίδων Α. Ρουκανάς, *Η πολιτική οικονομία της μέτρησης και της αξιολόγησης των κρατών*

Υπεύθυνος έκδοσης: Άγγελος Κοκολάκης

Σελιδοποίηση: Γιώργος Χατζησπύρος

Copyright © Σπυρίδων Α. Ρουκανάς και Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη), 2019

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Οκτώβριος 2020

ΚΕΤ Γ556 ΚΕΠ 572/20

ISBN 978-960-16-8668-4

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΚΟΥΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος σειράς «Οικονομία και Πολιτική»	11
Πίνακας βραχυγραφιών	13
Ευχαριστίες	17
1. Εισαγωγή	19
Σκοπός του βιβλίου και μεθοδολογία της έρευνας	19
Επιλογή των κρατών υπό μελέτη	24
Δομή του βιβλίου	25
2. Η μέτρηση των μακροοικονομικών μεγεθών και του οικονομικού κλίματος	28
Εισαγωγή	28
Θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη	30
ΟΟΣΑ - Προπορευόμενοι Δείκτες – OECD Leading Indicators	43
ΟΟΣΑ - Δείκτες Μέτρησης Οικονομικής Δραστηριότητας	47
Συμπεράσματα	68
3. Η μέτρηση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης	71
Εισαγωγή	71
Δείκτης Ρυθμιστικών Περιορισμών για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΔΡΠ ΑΞΕ) – FDI Regulatory Restrictiveness Index (FDI REI)	74
Δείκτης Παγκοσμιοποίησης ΚΟΦ – ΚΟΦ Globalization Index	88
Δείκτης Εμπιστοσύνης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΔΕ ΑΞΕ) Α.Τ. Kearney – A.T. Kearney Foreign Direct Investment Confidence Index	95
Συμπεράσματα	103

4. Η μέτρηση της καινοτομίας	106
Εισαγωγή	106
Παγκόσμιος Δείκτης Καινοτομίας (ΠΑΚ) – Global Innovation Index (GII) ..	107
Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (ΔΨΟΚ) –	
Digital Economy and Society Index (DESI)	121
Διεθνής Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (ΔΔΨΟΚ) –	
The International Digital Economy and Society Index (I-DESI)	141
Δείκτης Καινοτομίας Bloomberg – Bloomberg Innovation Index	150
Συμπεράσματα	153
5. Η μέτρηση της οικονομικής ελευθερίας	156
Εισαγωγή	156
Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας στον Κόσμο (ΔΟΕΚ) –	
Economic Freedom of the World Index (EFWI)	158
Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας (ΔΟΕ) –	
Index of Economic Freedom (IEF)	170
Δείκτης Ευημερίας Legatum (ΔΕ) – Legatum Prosperity Index (LPI)	181
Συμπεράσματα	191
6. Η μέτρηση της ανταγωνιστικότητας	193
Εισαγωγή	193
Έκθεση Διεξαγωγής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (ΔΕΔ) –	
Doing Business (DB)	197
Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ) –	
Global Competitiveness Index (GCI)	218
Συμπεράσματα	233
7. Οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας	235
Εισαγωγή	235
Τα κύρια χαρακτηριστικά των οργανισμών αξιολόγησης	
πιστοληπτικής ικανότητας	237
Οργανισμός αξιολόγησης Standard and Poor’s (S&P)	249
Οργανισμός αξιολόγησης Moody’s Investors Service	259
Οργανισμός αξιολόγησης Fitch Ratings	265
Συμπεράσματα	272

8. Η μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης.	275
Εισαγωγή	275
Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) – Human Development Index (HDI).	276
Δείκτης Καλύτερης Ζωής του ΟΟΣΑ (ΔΚΖ) – OECD Better Life Index (BLI)	292
Έκθεση Παγκόσμιας Ευτυχίας – World Happiness Report.	306
Συμπεράσματα	314
9. Η μέτρηση του εμπορίου.	316
Εισαγωγή	316
Η προσέγγιση του συγκριτικού πλεονεκτήματος	317
Δείκτες Εμπορίου της Παγκόσμιας Τράπεζας	322
Οι επιδόσεις των χωρών στους Δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας	328
Δείκτης Συνδεσιμότητας Λιμένων (ΔΣΛ) – Liner Shipping Connectivity Index (LSCI)	334
Δείκτης Επιδόσεων Εφοδιαστικής (ΔΕΕ) – Logistics Performance Index (LPI)	339
Συμπεράσματα	346
10. Η μέτρηση του πολιτικού κινδύνου.	349
Εισαγωγή	349
Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (ΠΔΔ) – Worldwide Governance Indicators (WGI)	350
Δείκτης Ευάλωτων Κρατών (ΔΕΚ) – Fragile States Index (FSI)	360
Δείκτης Παγκόσμιας Ειρήνης (ΔΠΕ) – The Global Peace Index (GPI)	374
Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (ΔΑΔ) – Corruption Perceptions Index (CPI).	381
Συμπεράσματα	395
11. Συμπεράσματα.	398
Βιβλιογραφία	405
Ευρετήριο.	419

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός του βιβλίου και μεθοδολογία της έρευνας

Ο σκοπός της παρούσας μονογραφίας είναι η συστηματική μελέτη της πολιτικής οικονομίας της μέτρησης και της αξιολόγησης των κρατών. Οι δείκτες μέτρησης οικονομικής δραστηριότητας που επιλέχθηκαν να μελετηθούν βασίζονται στα εξής κριτήρια:

- A) Να αποτελούν δείκτες που εντάσσονται στο γνωστικό αντικείμενο της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Δηλαδή, να μελετούν πτυχές της επίδοσης κάθε κράτους στην παγκόσμια οικονομία με στόχο την ανάδειξη του βαθμού ελκυστικότητας κάθε κράτους και τη διαμόρφωση των προοπτικών για περαιτέρω οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη στην παγκόσμια οικονομία. Η μελέτη των επιδόσεων των κρατών μέσω του γνωστικού αντικείμενου της οικονομικής επιστήμης προσφέρει ένα μεγάλο εύρος αναλυτικών εργαλείων για την κατανόηση των προοπτικών των οικονομιών των κρατών. Ορισμένα από αυτά τα αναλυτικά εργαλεία περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2 που αφορά τη μελέτη των θεμελιωδών μακροοικονομικών μεγεθών και του οικονομικού κλίματος. Όμως, στο πλαίσιο του παρόντος συγγράμματος επιχειρείται η συστηματική καταγραφή δεικτών που εντάσσονται στο γνωστικό αντικείμενο της διεθνούς πολιτικής οικονομίας καθώς εξετάζεται συστηματικά η επίδοση των κρατών στο παγκόσμιο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον.
- B) Να μελετούν τις επιδόσεις των κρατών στην παγκόσμια πολιτική οικονομία

- και όχι σε περιφερειακό επίπεδο, όπως για παράδειγμα δείκτες που αφορούν τις επιδόσεις των κρατών αποκλειστικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Γ) Να έχουν περιοδικότητα, δηλαδή να δημοσιεύονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, για παράδειγμα ανά έτος και όχι για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η μελέτη των επιδόσεων των δεικτών για μεγάλο χρονικό διάστημα και μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για την τάση της επίδοσης κάθε κράτους στους δείκτες.
- Δ) Να υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για ένα ικανοποιητικό χρονικό διάστημα. Για τον σκοπό αυτό υιοθετήθηκε το χρονικό διάστημα 2008-2018 ως περίοδος μελέτης προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για τις επιδόσεις των κρατών μετά την εκδήλωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και σε βάθος δεκαετίας. Για τους περισσότερους δείκτες υπό μελέτη υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για την επιλεγμένη χρονική περίοδο μελέτης.
- Ε) Να αναλύουν συστηματικά τις επιδόσεις των κρατών μέσω της υιοθέτησης μιας μεθοδολογίας καταγραφής των επιδόσεών τους. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η εγκυρότητα των δεικτών που αναλύονται στο παρόν σύγγραμμα και παράλληλα δίνεται η δυνατότητα μελέτης της μεθοδολογίας που υιοθετούν οι διαφορετικοί δείκτες προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα και για αξιολογική σύγκρισή τους.
- ΣΤ) Να είναι δείκτες ανοικτής πρόσβασης προκειμένου να είναι εφικτό να αξιολογηθεί η μεθοδολογία τους. Η ανοικτή πρόσβαση εξασφαλίζει ότι μπορεί να μελετηθεί και να αξιολογηθεί η μεθοδολογία τους χωρίς να υπάρχει η ανάγκη για την πληρωμή συνδρομής. Ακόμη και για την περίπτωση των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας ισχύουν τα εξής: σύμφωνα με την Επιτροπή Κεφαλαιογοράς των ΗΠΑ οι εθνικά αναγνωρισμένοι οργανισμοί αξιολόγησης είναι υποχρεωμένοι να παρέχουν δημόσια πρόσβαση στην περιγραφή των αξιολογήσεών τους, στον προσδιορισμό της και στην ακολουθούμενη μεθοδολογία (SEC, 2017).

Η υιοθέτηση των έξι προαναφερόμενων κριτηρίων εξασφαλίζει ότι δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ενός νέου πεδίου μελέτης, της πολιτικής οικονομίας της μέτρησης και της αξιολόγησης των κρατών, που έχει ως στόχο να ενισχύσει το καθιερωμένο πεδίο μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας ήδη από τη δεκαετία του 1970.

Η διεθνής πολιτική οικονομία ως γνωστικό αντικείμενο που αναδείχθηκε τη δεκαετία του 1970 επιχειρεί να κατανοήσει την παγκόσμια πολιτική οικονομία μέσω της σύνθεσης διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων, όπως η οικονομική επιστήμη, η πολιτική επιστήμη, οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις και οι διεθνείς σχέσεις (Ρουκανάς και Σκλιάς, 2014, σελ. 19). Η διεθνής πολιτική οικονομία επιχειρεί να μελετήσει το σύνολο των προσδιοριστικών παραγόντων που διαμορφώνουν την παγκόσμια οικονομία και εντάσσονται σε τέσσερις κύριες διαστάσεις, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Ρουκανάς και Σκλιάς:

Οι προσδιοριστικοί αυτοί παράγοντες μπορεί να είναι είτε οικονομικοί είτε πολιτικοί, ενώ μπορεί να προέρχονται είτε από το εγχώριο περιβάλλον είτε από το διεθνές. Η κατανόηση του σύγχρονου κόσμου υπό το πρίσμα αυτών των τεσσάρων διαστάσεων αναδεικνύει τη διεθνή πολιτική οικονομία ως μια σύγχρονη ολιστική προσέγγιση που αποδέχεται ότι η διεπιστημονικότητα είναι το μέσο για να κατανοήσουμε το σύγχρονο κόσμο, ο οποίος γίνεται ολοένα και πιο πολύπλοκος (Σκλιάς, Ρουκανάς και Μαρής, 2012). (Ρουκανάς και Σκλιάς, 2014, σελ. 19)

Η ανάπτυξη του πεδίου μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας τη δεκαετία του 1970 προέκυψε ως αποτέλεσμα ορισμένων αλλαγών που συντελέστηκαν στην παγκόσμια οικονομία τη δεκαετία του 1970 και μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- A) Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 η παγκόσμια οικονομία εισήλθε σε περίοδο αναταραχής μετά από μια περίοδο άνευ προηγουμένου σταθερής οικονομικής μεγέθυνσης.
- B) Τον Αύγουστο του 1971 η παγκόσμια οικονομία εισήλθε σε νέα εποχή αστάθειας, όταν η κυβέρνηση Νίξον προχώρησε μονομερώς σε υποτίμηση του δολαρίου. Με αυτή την ενέργεια έθεσε σε κίνηση μια σειρά εξελίξεων που θα έβαζαν τέλος στο σύστημα σταθερών ισοτιμιών, έναν από τους πυλώνες του χρηματοπιστωτικού καθεστώτος του Μπρέτον Γουντς.
- Γ) Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 οι τιμές των εμπορευμάτων είχαν αυξηθεί σημαντικά· οι φόβοι της Δύσης για τη μελλοντική διαθεσιμότητα και τιμολόγηση των πρώτων υλών επαυξήθηκαν από την επιτυχή προσπάθεια του Ορ-

γανισμού Πετρελαιοεξαγωγικών Χωρών (ΟΠΕΚ) να αυξήσει σημαντικά την τιμή του αργού πετρελαίου κατά τη διάρκεια του αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1973.

- Δ) Οι βιομηχανικές οικονομίες ήδη δυσκολεύονταν να αντιμετωπίσουν τη διόγκωση των εισαγωγών μεταποιημένων αγαθών από την Ιαπωνία και τις πρόσφατα εκβιομηχανισμένες οικονομίες (ΠΕΟ) (newly industrializing economies – NIEs) της Ανατολικής Ασίας, με αποτέλεσμα να στραφούν ξανά σε διάφορα μέτρα που εισάγουν διακρίσεις προκειμένου να προστατεύσουν τις εγχώριες βιομηχανίες τους αδιαφορώντας για τις υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορικού καθεστώτος. Σε ό,τι αφορούσε τόσο το εμπορικό, όσο και το χρηματοδοτικό καθεστώς, οι καινούριες πιέσεις υποχρέωναν τις κυβερνήσεις να επιδιώξουν την αναδιατύπωση των κανόνων που διέπουν τις διεθνείς οικονομικές αλληλεπιδράσεις. (Ravenhill 2018, σελ. 27-28)

Η ανάλυση των αιτιών που οδήγησαν στην ανάπτυξη του πεδίου μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας αναδεικνύει ότι τα διαθέσιμα αναλυτικά εργαλεία από το γνωστικό αντικείμενο των διεθνών σχέσεων δεν μπορούσαν να συλλάβουν το σύνολο των προσδιοριστικών μεταβλητών του παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος. Η μετατόπιση από σταθερή οικονομική μεγέθυνση σε στασιμότητα για τις αναπτυγμένες οικονομίες τη δεκαετία του 1970 διαμόρφωσε νέες συνθήκες για την παγκόσμια οικονομία. Στη συνέχεια, η κατάργηση των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, η αύξηση της τιμής του πετρελαίου από τον ΟΠΕΚ και ο αυξανόμενος ανταγωνισμός από τις νέες βιομηχανικές χώρες δημιούργησαν νέες συνθήκες που χρειαζόνταν νέα αναλυτικά εργαλεία.

Στη σύγχρονη εποχή θα μπορούσαν να διατυπωθούν ορισμένες αλλαγές που έχουν συντελεστεί στην παγκόσμια πολιτική οικονομία, που δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του πεδίου μελέτης της πολιτικής οικονομίας της μέτρησης και της αξιολόγησης των κρατών:

- A) Η συσσωρευμένη γνώση που έχει αναπτυχθεί στο πεδίο μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας δίνει τη δυνατότητα για μια προσπάθεια κωδικοποιημένης καταγραφής των πτυχών που καθορίζουν την πορεία και τη θέση κάθε εθνικής οικονομίας στο παγκόσμιο πολιτικό περιβάλλον.
- B) Η εκδήλωση της διεθνούς οικονομικής κρίσης το 2007-2008 και οι συνέπειές

της για την παγκόσμια οικονομία ανέδειξαν ότι τα παραδοσιακά και καθιερωμένα εργαλεία της οικονομικής επιστήμης δεν μπορούν να συλλάβουν το σύνολο των παραγόντων που καθορίζουν την παγκόσμια οικονομία (Ρουκανάς και Σκλιάς, 2014).

- Γ) Το γεγονός ότι μετά την εκδήλωση της διεθνούς οικονομικής κρίσης ήρθε στο προσκήνιο ο κεντρικός ρόλος του κράτους στην παγκόσμια οικονομία μέσω των δεσμεύσεων που ανέλαβαν οι κυβερνήσεις για τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού τομέα και αποδυναμώθηκε το επιχείρημα ότι τα κράτη δεν δραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας οικονομίας (Ρουκανάς, 2011, σελ. 71).
- Δ) Η ανάδυση και η καθιέρωση ορισμένων οικονομιών στην παγκόσμια οικονομία, με πιο χαρακτηριστική περίπτωση την Κίνα, αναδεικνύει ότι χρειάζονται περισσότερα και ενδεδειγμένα αναλυτικά εργαλεία που θα έχουν τη δυνατότητα να καταγράφουν το σύνολο των μεταβλητών που καθορίζουν τις προοπτικές κάθε εθνικής οικονομίας στο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον.

Αναδεικνύεται λοιπόν όλο και πιο έντονα η ανάγκη, μέσα από την επιστημονική ανάλυση και κατανόηση των αλληλεπιδράσεων στην παγκόσμια οικονομία, της μέτρησης της οικονομικής δραστηριότητας προκειμένου να εξάγονται συμπεράσματα με μεγαλύτερη επιστημονική ακρίβεια. Η προσπάθεια μελέτης και ανάλυσης των διεθνών συστημάτων μέτρησης οικονομικής δραστηριότητας δεν έχει ως στόχο να περιορίσει την αναλυτική ικανότητα του πεδίου μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Αντίθετα, επιδιώκεται ο εμπλουτισμός του πεδίου μελέτης με στόχο την περαιτέρω επιστημονική ενδυνάμωσή του. Σχετικά με την κριτική που ασκείται στη διαδικασία μέτρησης είναι χαρακτηριστικό το απόσπασμα από το βιβλίο του Jerry Z. Muller με τίτλο *The Tyranny of Metrics*:

- 1) **Μέτρηση των πιο εύκολα μετρήσιμων.** Η φυσική ανθρώπινη τάση για απλοποίηση των προβλημάτων εστιάζοντας στα πιο εύκολα μετρήσιμα στοιχεία. Αλλά αυτό που μετριέται πιο εύκολα είναι σπάνια το σημαντικότερο, ενίοτε, δε, δεν είναι καθόλου σημαντικό. Αυτή είναι η πρώτη πηγή μετρικής δυσλειτουργίας.
- 2) [...] **Μέτρηση του απλού όταν η επιθυμητή έκβαση είναι πολύπλοκη.** Οι περισσότερες εργασίες περιλαμβάνουν πολλαπλές αρμοδιότητες και οι περισσότεροι οργανισμοί έχουν πολλαπλούς στόχους. Η εστίαση της μέτρησης

σε μία μόνο αρμοδιότητα ή έναν μόνο στόχο συχνά οδηγεί σε παραπλανητικά αποτελέσματα.

- 3) **Μέτρηση των εισροών και όχι των αποτελεσμάτων.** Συχνά, αντί να μετρώνται τα αποτελέσματα των προσπαθειών είναι ευκολότερο να μετρώνται τα ποσά που δαπανώνται ή οι πόροι που εισάγονται σε ένα έργο. Έτσι, οι οργανισμοί μετρούν αυτό που έχουν δαπανήσει αντί για αυτό που παράγουν, ή μετρούν τη διεργασία και όχι το προϊόν.
- 4) **Η υποβάθμιση της ποιότητας των πληροφοριών μέσω της τυποποίησης.** Η ποσοτικοποίηση είναι σαηγευτική, διότι οργανώνει και απλοποιεί τη γνώση. Προσφέρει αριθμητικές πληροφορίες που επιτρέπουν την εύκολη σύγκριση μεταξύ ανθρώπων και θεσμών. Αλλά αυτή η απλούστευση μπορεί να οδηγήσει σε στρέβλωση, δεδομένου ότι όταν κάποια πράγματα γίνονται συγκρίσιμα, αυτό συχνά συνεπάγεται ότι χάνουν το πλαίσιο, την ιστορία και τη σημασία τους. Ως αποτέλεσμα οι πληροφορίες εμφανίζονται πιο βέβαιες και έγκυρες απ' ό,τι είναι στην πραγματικότητα: τυχόν περιορισμοί, αμφιβολίες και αβεβαιότητες απαλείφονται, ενώ δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος για να δημιουργηθεί η εντύπωση συγκεκριμένης γνώσης από τη διατύπωσή της σε αριθμητική μορφή. (Muller, 2018, σελ. 23)

Όπως γίνεται κατανοητό από το παρόν σύγγραμμα, στόχος κάθε προσπάθειας μέτρησης και αξιολόγησης των επιδόσεων των κρατών είναι η ανάδειξη όλων των δεικτών με στόχο τη δυνατότητα να αναπτυχθούν οι υπάρχοντες δείκτες μέτρησης και αξιολόγησης, αλλά και να αναπτυχθούν νέοι που θα μπορούν να περιορίσουν τις προαναφερόμενες κριτικές αναλύσεις.

Επιλογή των κρατών υπό μελέτη

Επιλέχθηκαν για μελέτη οι εξής χώρες: οι ΗΠΑ ως η μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως, η Κίνα ως η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως και με ραγδαία ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες που προέρχεται από την Ανατολική Ασία, η Γερμανία ως η μεγαλύτερη οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τέταρτη μεγαλύτερη παγκοσμίως, και η Ελλάδα καθώς δίνεται η δυνατότητα να ερμηνευτούν οι προοπτικές της χώρας μας σε ένα τόσο μεγάλο πλέγμα δεικτών και να αξιολογηθούν με αυτό τον

τρόπο οι περαιτέρω προοπτικές, ιδιαίτερα μετά τις συνέπειες της παγκόσμιας και της ευρωπαϊκής οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικονομία (World Bank, 2019).

Δομή του βιβλίου

Στο βιβλίο αναλύονται οι εξής δείκτες:

Κεφάλαιο 2. Η μέτρηση των μακροοικονομικών μεγεθών και του οικονομικού κλίματος

1. Θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη
2. ΟΟΣΑ - Προπορευόμενοι Δείκτες – OECD Leading Indicators
3. ΟΟΣΑ - Δείκτες Μέτρησης Οικονομικής Δραστηριότητας

Κεφάλαιο 3. Η μέτρηση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης

1. Δείκτης Ρυθμιστικών Περιορισμών για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΔΡΠ ΑΞΕ) – FDI Regulatory Restrictiveness Index (FDI REI)
2. Δείκτης Παγκοσμιοποίησης ΚΟΦ – ΚΟΦ Globalization Index
3. Δείκτης Εμπιστοσύνης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΔΕ ΑΞΕ) A.T. Kearney – A.T. Kearney Foreign Direct Investment Confidence Index

Κεφάλαιο 4. Η μέτρηση της καινοτομίας

1. Παγκόσμιος Δείκτης Καινοτομίας (ΠΔΚ) – Global Innovation Index (GII)
2. Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (ΔΨΟΚ) – Digital Economy and Society Index (DESI)
3. Διεθνής Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (ΔΔΨΟΚ) – The International Digital Economy and Society Index (I-DESI)
4. Δείκτης Καινοτομίας Bloomberg – Bloomberg Innovation Index

Κεφάλαιο 5. Η μέτρηση της οικονομικής ελευθερίας

1. Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας στον Κόσμο (ΔΟΕΚ) – Economic Freedom of the World Index (EFWI)
2. Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας (ΔΟΕ) – Index of Economic Freedom (IEF)
3. Δείκτης Ευημερίας Legatum (ΔΕ) – Legatum Prosperity Index (LPI)

Κεφάλαιο 6. Η μέτρηση της ανταγωνιστικότητας

1. Έκθεση Διεξαγωγής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας (ΔΕΔ) – Doing Business (DB)
2. Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ) – Global Competitiveness Index (GCI)

Κεφάλαιο 7. Οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας

1. Οργανισμός αξιολόγησης Standard and Poor's (S&P)
2. Οργανισμός αξιολόγησης Moody's Investors Service
3. Οργανισμός αξιολόγησης Fitch Ratings

Κεφάλαιο 8. Η μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης

1. Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) – Human Development Index (HDI)
2. Δείκτης Καλύτερης Ζωής του ΟΟΣΑ (ΔΚΖ) – OECD Better Life Index (BLI)
3. Έκθεση Παγκόσμιας Ευτυχίας – World Happiness Report

Κεφάλαιο 9. Η μέτρηση του εμπορίου

1. Δείκτες Εμπορίου της Παγκόσμιας Τράπεζας
2. Δείκτης Συνδεσιμότητας Λιμένων (ΔΣΛ) – Liner Shipping Connectivity Index (LSCI)
3. Δείκτης Επιδόσεων Εφοδιαστικής (ΔΕΕ) – Logistics Performance Index (LPI)

Κεφάλαιο 10. Η μέτρηση του πολιτικού κινδύνου

1. Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (ΠΔΔ) – Worldwide Governance Indicators (WGI)
2. Δείκτης Ευάλωτων Κρατών (ΔΕΚ) – Fragile States Index (FSI)
3. Δείκτης Παγκόσμιας Ειρήνης (ΔΠΕ) – The Global Peace Index (GPI)
4. Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς (ΔΑΔ) – Corruption Perceptions Index (CPI)

Οι δείκτες που αναλύονται επιχειρούν να καταγράψουν ένα μεγάλο εύρος των οικονομικών και πολιτικών πτυχών των κρατών που διαμορφώνουν τις προοπτικές και τη θέση τους στην παγκόσμια οικονομία. Είναι κατανοητό ότι οι προαναφερόμενοι δείκτες μπορούν να εμπλουτιστούν, αρκεί να ανταποκρίνονται

στα κριτήρια που έχουν τεθεί στο παρόν εισαγωγικό κεφάλαιο. Καταλήγοντας, με το παρόν σύγγραμμα επιχειρείται η ανάπτυξη του πεδίου μελέτης της πολιτικής οικονομίας μέτρησης και αξιολόγησης των κρατών που έχει ως στόχο να εμπλουτίσει το πεδίο μελέτης της διεθνούς πολιτικής οικονομίας και να συμβάλει στην περαιτέρω κατανόηση του ρόλου του κράτους στην παγκόσμια οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

Εισαγωγή

Ο σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η μέτρηση των μακροοικονομικών μεγεθών, των προπορευόμενων δεικτών και άλλων δεικτών που αποτυπώνουν τις προοπτικές των εθνικών οικονομιών. Τα βασικά ή θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις εκθέσεις που συντάσσουν κεντρικές τράπεζες, εμπορικές και επενδυτικές τράπεζες, διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί, οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και άλλοι οργανισμοί προκειμένου να κατανοηθούν οι τρέχουσες συνθήκες και οι προοπτικές κάθε εθνικής οικονομίας. Τα μακροοικονομικά μεγέθη αποτυπώνουν με ευκρίνεια τις προοπτικές οικονομικής μεγέθυνσης, στασιμότητας ή ύφεσης μιας εθνικής οικονομίας. Επίσης, η μελέτη των μακροοικονομικών μεγεθών δίνει τη δυνατότητα να αναδειχθούν οι βασικές ευπάθειες κάθε εθνικής οικονομίας και να υιοθετηθούν οι κατάλληλες πολιτικές για την αντιμετώπισή τους. Τα μακροοικονομικά μεγέθη σχετίζονται στενά με την έννοια των εθνικών λογαριασμών. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

Οι εθνικοί λογαριασμοί, που μερικές φορές ονομάζονται μακροοικονομικοί λογαριασμοί και συντομογραφούνται ως ΝΑ (National Accounts), είναι στατιστι-

κά στοιχεία που εστιάζουν στη δομή και την εξέλιξη των οικονομιών. Περιγράφουν και αναλύουν, με προσιτό και αξιόπιστο τρόπο, τις οικονομικές αλληλεπιδράσεις (συναλλαγές) εντός μιας οικονομίας. Το πλήθος αυτών των συναλλαγών είναι σχεδόν αδιανόητα μεγάλο. Όλες οι θεσμικές μονάδες που λειτουργούν σε μια οικονομία μπορούν να υπαχθούν σε έναν συγκεκριμένο θεσμικό τομέα. Οι αναλύσεις ανά θεσμικό τομέα προκύπτουν από τους τομεακούς λογαριασμούς. Οι μακροοικονομικές εξελίξεις, όπως η οικονομική μεγέθυνση και ο πληθωρισμός, εκπορεύονται από τις πράξεις των επιμέρους οικονομικών υποκειμένων σε μια οικονομία. Η ομαδοποίηση οικονομικών υποκειμένων με παρόμοια συμπεριφορά σε θεσμικούς τομείς βοηθά σημαντικά να κατανοήσουμε πώς λειτουργεί η οικονομία. (Eurostat, 2017)

Όπως γίνεται κατανοητό από το προαναφερόμενο παράθεμα της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ανάλυση της οικονομίας ανά θεσμικό τομέα είναι μια δαιδαλώδης διαδικασία με αρκετές προεκτάσεις. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

Οι θεσμικοί τομείς ομαδοποιούν θεσμικές μονάδες με παρόμοια οικονομική συμπεριφορά. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών του 2010 προσδιορίζει τους εξής κύριους τομείς: μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, γενική κυβέρνηση, νοικοκυριά, και μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν νοικοκυριά. (Eurostat, 2018)

Στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου, η ανάλυση θα εστιάσει στην κατανόηση των θεμελιωδών μακροοικονομικών μεγεθών προκειμένου να υπάρχει συνολική εικόνα των προοπτικών κάθε εθνικής οικονομίας και να είναι εφικτή η σύγκριση αυτών των μεγεθών. Τα θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη που υιοθετούνται στο κεφάλαιο είναι τα εξής: το ΑΕΠ, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, το ποσοστό ανεργίας, ο πληθωρισμός, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, το δημοσιονομικό έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Επίσης, οι προπορευόμενοι δείκτες που αναλύονται και έχουν τη δυνατότητα πρόβλεψης των προοπτικών κάθε εθνικής οικονομίας είναι οι εξής: α) Σύνθετος Προπορευόμενος Δείκτης (ΣΠΔ) – Composite Leading Indicator (CLI), β) Δείκτης Επιχειρηματικής Εμπιστοσύνης (ΔΕΕ) – Business

Confidence Index (BCI), και γ) Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (ΔΚΕ) – Consumer Confidence Index (CCI). Τέλος, αναλύονται οι εξής έξι δείκτες που επίσης δίνουν τη δυνατότητα κατανόησης των προοπτικών κάθε εθνικής οικονομίας καλύπτοντας ένα μεγαλύτερο εύρος προσδιοριστικών μεταβλητών: οι εκροές και εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ), οι επενδύσεις ανά τομέα, οι επενδύσεις ανά περιουσιακό στοιχείο, ο δείκτης αποταμίευσης των κρατών, οι πραγματικές τιμές των κατοικιών και ο καθαρός δανεισμός ανά τομέα.

Θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη

Η επιλογή των προαναφερόμενων μακροοικονομικών δεικτών έχει ως στόχο να εξετάσει βασικές πτυχές της οικονομίας των χωρών υπό μελέτη: της Γερμανίας, της Ελλάδας, των ΗΠΑ και της Κίνας. Στον Πίνακα 2.1 παρατίθενται οι ορισμοί του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου των μακροοικονομικών μεγεθών υπό μελέτη προκειμένου να κατανοηθεί η σημασία για την ερμηνεία των οικονομικών προοπτικών κάθε εθνικής οικονομίας.

Πίνακας 2.1. Θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη

Μακροοικονομικά Μεγέθη	Ορισμοί
ΑΕΠ (Δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ)	Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο ενιαίο μέτρο της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας. Αντιπροσωπεύει τη συνολική αξία σε τρέχουσες τιμές των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα στη διάρκεια μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου, όπως ένα έτος.
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Δολάρια ΗΠΑ κατά κεφαλήν)	Αντιπροσωπεύει τη συνολική αξία σε τρέχουσες τιμές των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα στη διάρκεια μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου διαιρεμένο με τον μέσο πληθυσμό για το ίδιο έτος.
Ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης (Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)	Αντιπροσωπεύει τη συνολική αξία σε σταθερές τιμές των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα στη διάρκεια μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου, όπως ένα έτος.

Μακροοικονομικά Μεγέθη	Ορισμοί
Ανεργία (Ποσοστό)	Ο αριθμός των άνεργων ατόμων ως ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού.
Πληθωρισμός (Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)	Ο μέσος δείκτης τιμών καταναλωτή είναι ένα μέτρο του μέσου όρου των τιμών της χώρας με βάση το κόστος ενός τυπικού καθαριού καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών σε μια δεδομένη περίοδο. Ο ρυθμός πληθωρισμού είναι η ποσοστιαία μεταβολή του μέσου ΔΤΚ.
Δημόσιο χρέος (ποσοστό του ΑΕΠ)	Το ακαθάριστο χρέος αποτελείται από όλες τις υποχρεώσεις που απαιτούν πληρωμή ή πληρωμές τόκων ή/και κεφαλαίου από τον οφειλέτη στον πιστωτή σε ημερομηνία ή ημερομηνίες στο μέλλον. Περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις χρέους υπό μορφή Ειδικών Τραπεζικών Δικαιωμάτων (ΕΤΔ), νομίματος και καταθέσεων, χρεωστικοί τίτλοι, δάνεια, ασφάλειες, συντάξεις και τυποποιημένα συστήματα εγγύησης και άλλοι πληρωτέοι λογαριασμοί. Έτσι, όλες οι υποχρεώσεις του συστήματος Government Finance Statistics Manual (GFSM) 2001 είναι χρέη, εκτός από τις μετοχές και τις μετοχές επενδυτικών κεφαλαίων, τα χρηματοοικονομικά παράγωγα και τα δικαιώματα προαίρεσης αγοράς μετοχών από τους εργαζόμενους. Το χρέος μπορεί να αποτιμηθεί σε τρέχουσες τιμές αγοράς ή ονομαστικές τιμές (GFSM 2001, παράγραφος 7.110).
Δημοσιονομικό αποτέλεσμα Πλεόνασμα / Έλλειμμα (ποσοστό του ΑΕΠ)	Ο καθарός δανεισμός (+) / δανεισμός (-) υπολογίζεται ως έσοδα μείον τις συνολικές δαπάνες. Πρόκειται για ένα βασικό ισοζύγιο του Government Finance Statistics (GFS) που μετρά τον βαθμό στον οποίο η γενική κυβέρνηση είτε θέτει οικονομικούς πόρους στη διάθεση άλλων τομέων της οικονομίας και των μη κατοίκων (καθαρό δανεισμό) είτε χρησιμοποιεί τους οικονομικούς πόρους που παράγονται από άλλους τομείς και μη κατοίκους (καθαρό δανεισμό). Το ισοζύγιο αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως δείκτης των δημοσιονομικών επιπτώσεων της δραστηριότητας της γενικής κυβέρνησης στην υπόλοιπη οικονομία και στους μη κατοίκους (GFSM 2001, σημείο 4.17). Σημείωση: Ο καθарός δανεισμός (+) / δανεισμός (-) είναι επίσης ίσος με την καθарή απόκτηση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων μείον την καθарή ανάληψη υποχρεώσεων.
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ποσοστό του ΑΕΠ)	Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι η καταγραφή όλων των συναλλαγών στο ισοζύγιο πληρωμών που καλύπτουν τις εξαγωγές και τις εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, τις πληρωμές εισοδήματος και τις τρέχουσες μεταβιβάσεις μεταξύ κατοίκων μιας χώρας και μη κατοίκων.

Στον Πίνακα 2.2 αναλύονται τα θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη της Γερμανίας. Διαπιστώνεται ότι το ΑΕΠ της Γερμανίας από το 2008 έως το 2018 έχει αυξηθεί αλλά με σχετικά χαμηλό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης. Το 2009 η Γερμανία ως μια εξαγωγική χώρα αντιμετωπίζει τις συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που αποτυπώνονται στη συρρίκνωση του διεθνούς εμπορίου. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου αναφέρει ότι η μείωση του διεθνούς εμπορίου του 2009 ήταν η μεγαλύτερη των τελευταίων 70 ετών μέχρι τότε. Στις εξαγωγές εμπορευμάτων το 2009 η μείωση της Γερμανίας είναι 22% με αξία 1.121 δις δολάρια ΗΠΑ και μερίδιο 9,0% ενώ στις εισαγωγές εμπορευμάτων η μείωση είναι 21% με αξία 931 δις δολάρια ΗΠΑ και μερίδιο 7,4% (WTO, 2010, σελ. 30). Η ύφεση της γερμανικής οικονομίας αποτυπώνεται στον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης του 2009 που ήταν -5,6%. Στη συνέχεια η γερμανική οικονομία ανακάμπτει και επιτυγχάνει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης το 2010 και το 2011. Έπειτα, ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης περιορίζεται σε χαμηλότερα επίπεδα και βρίσκεται είτε πάνω είτε κάτω από το όριο του 2%. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ακολουθεί, όπως είναι αναμενόμενο, ανάλογη πορεία του ΑΕΠ της χώρας και από 46.680 δολάρια ΗΠΑ το 2008 έχει φτάσει στα 48.260 το 2018. Παρατηρούνται αυξομειώσεις του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, με πιο χαρακτηριστική περίπτωση το 2009 όπου συρρικνώνεται γοργά.

Επίσης, το ποσοστό ανεργίας στη Γερμανία δεν επηρεάζεται ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης και μάλιστα παρατηρείται συρρίκνωση από το 7,4% του 2008 στο 3,4% του 2018. Παράλληλα, ο πληθωρισμός αποτελεί βασική προτεραιότητα τόσο της Κεντρικής Τράπεζας της Γερμανίας όσο και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ως αποτέλεσμα και της αρνητικής εμπειρίας του υπερπληθωρισμού που βίωσε η Γερμανία τη χρονική περίοδο 1914-1923. Όπως διαπιστώνεται από τη μελέτη των δεδομένων ο πληθωρισμός κινείται σε χαμηλά επίπεδα, και μόνο το 2008 ξεπέρασε το 2,5% (Deutsche Bundesbank, 2019 και Deutsche Bundesbank, 2012).

Ταυτόχρονα, το δημόσιο χρέος κινείται σε επίπεδα κάτω από το 80% για όλα τα έτη υπό μελέτη και έχει βελτιωθεί το ποσοστό, από το 65,2% το 2008 στο 59,8% το 2018. Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα συνδέεται στενά με την επίδοση για το δημόσιο χρέος. Η Γερμανία παρουσιάζει δημοσιονομικό έλλειμμα από το 2008 έως και το 2013 με το 2012 να είναι μηδενικό. Σταδιακά, καθώς οι συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης περιορίζονται, η Γερμανία εμφανίζει δημο-

Πίνακας 2.2. Θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη Γερμανίας

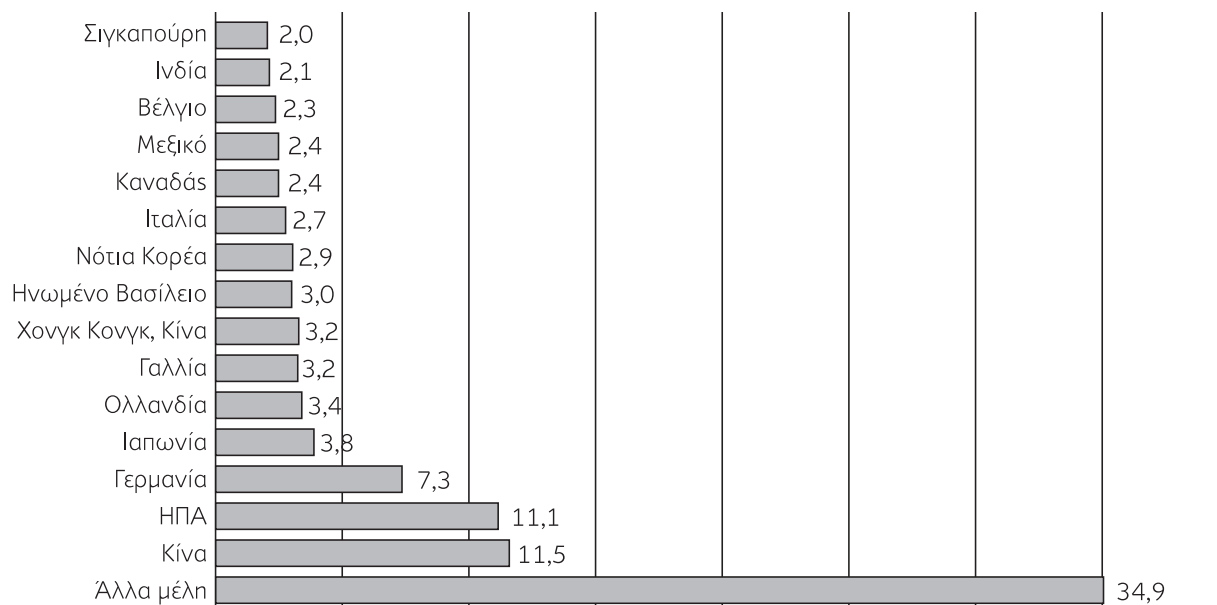
Έτη	Μακροοικονομικά Μεγέθη							
	ΑΕΠ (Δισ Δολ. ΗΠΑ)	Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (Δολάρια ΗΠΑ)	Ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης (%)	Ανεργία (%)	Πληθωρισμός (%)	Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα Πλεόνασμα / Έλλειμμα (% του ΑΕΠ)	Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)
2008	3,77	46.680	0,8	7,4	2,7	65,2	-0,2	5,6
2009	3,43	42.580	-5,6	7,7	0,2	72,6	-3,2	5,7
2010	3,42	42.640	3,9	6,9	1,1	81	-4,2	5,6
2011	3,76	46.850	3,7	5,9	2,5	78,6	-1,0	6,1
2012	3,55	44.090	0,7	5,4	2,2	79,9	0,0	7,0
2013	3,75	46.540	0,6	5,2	1,6	77,4	-0,1	6,7
2014	3,9	48.220	2,2	5,0	0,8	74,5	0,6	7,5
2015	3,38	41.420	1,5	4,6	0,7	70,8	0,8	8,9
2016	3,5	42.460	2,2	4,2	0,4	67,9	0,9	8,5
2017	3,7	44.770	2,5	3,8	1,7	63,9	1,0	8,0
2018	4,0	48.260	1,5	3,4	1,9	59,8	1,7	7,4

Πηγή: IMF, 2019

σιονομικά πλεονάσματα και το 2019 το δημοσιονομικό πλεόνασμα είναι το υψηλότερο της χρονικής περιόδου, 1,7%. Τέλος, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αποτυπώνει τη σημασία του εμπορίου για τη γερμανική οικονομία αλλά και τον ρόλο της Γερμανίας στο διεθνές εμπόριο. Στην έκθεση με τα στατιστικά δεδομένα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου η Γερμανία το 2017 αποτελεί το 7,3% του εμπορίου εμπορευμάτων των κρατών μελών του ΠΟΕ που αποτελεί το 98% του παγκόσμιου εμπορίου εμπορευμάτων. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.1, οι ΗΠΑ διαθέτουν αντίστοιχα το 11,1% ενώ η Κίνα το 11,5% (WTO, 2018, σελ. 23). Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Γερμανίας είναι πλεονασματικό για όλα τα έτη υπό μελέτη και τα τελευταία έτη κινείται σε επίπεδα άνω του 7%.

Η μελέτη των μακροοικονομικών μεγεθών της Ελλάδας στον Πίνακα 2.3 αποκαλύπτει μια πολύ διαφορετική εικόνα συγκριτικά με τη Γερμανία. Αρχικά, η Ελλάδα αντιμετώπισε με σφοδρότητα την παγκόσμια οικονομική κρίση που πρωτοεκδηλώθηκε το 2007-2008. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.3 το ΑΕΠ της Ελλάδας συρρικνώθηκε από 356 δις δολάρια ΗΠΑ το 2008 σε 195,3 δις δολάρια ΗΠΑ το

Διάγραμμα 2.1. Μερίδιο στο εμπόριο εμπορευμάτων των κρατών μελών του ΠΟΕ, 2017

Πηγή: WTO, 2018, σελ. 23

2016, για να ξεκινήσει στη συνέχεια να αυξάνεται και να φτάσει τα 219,1 δις δολάρια ΗΠΑ το 2018. Η συρρίκνωση του ΑΕΠ συνδέεται στενά και με τους αρνητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης που ξεκίνησαν το 2008 και διατηρήθηκαν έως και το 2016 με οριακή αύξηση του ΑΕΠ το 2014, 0,7%. Ως συνέπεια της μακροχρόνιας ύφεσης, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ συρρικνώθηκε από 32.200 δολάρια ΗΠΑ το 2008 σε 18.110 το 2015 και το 2016 για να ανακάμψει στα 20.410 το 2018. Παράλληλα, η ανεργία εκτινάχθηκε από 7,8% το 2008 σε 27,5% το 2013, για να περιοριστεί στη συνέχεια στο 19,6%, που παραμένει ένα αρκετά υψηλό ποσοστό ανεργίας. Ο πληθωρισμός κινήθηκε καθοδικά και από 4,2% το 2008 η οικονομία πέρασε σε αρνητικό πληθωρισμό από το 2013 έως και το 2015. Στη συνέχεια ο πληθωρισμός κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, κοντά στο όριο του 1%.

Η διεθνής οικονομική κρίση επηρέασε το κόστος δανεισμού της ελληνικής οικονομίας καθώς η Ελλάδα διέθετε υψηλό δημόσιο χρέος πριν ακόμη από την εκδήλωση της κρίσης, 103,1% το 2007 (IMF, 2019). Στη συνέχεια η πρόσβαση στις αγορές εξαιτίας των υψηλών επιτοκίων δανεισμού έγινε απαγορευτική. Πιο συγκεκριμένα το 2008, το ποσοστό της πραγματικής απόδοσης των μακροπρό-

θεσμων κρατικών ομολόγων ήταν μόλις 0,57%, ενώ το 2009 ανήλθε στο 3,81%, το 2010 στο 4,4% και το 2011 στο 11,62% (IMF, 2019). Η Ελλάδα για να αντιμετωπίσει την αδυναμία προσαρμογής στις διεθνείς αγορές εντάχθηκε στον Τριμερή Μηχανισμό Στήριξης τον Μάιο του 2010 που αποτελείτο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Ρουκανάς, 2017). Η εφαρμογή του προγράμματος περιελάμβανε ένα εύρος αστοχιών και τα αποτελέσματά του μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Η μελέτη της θεσμικής και «αναπτυξιακής πορείας» της ελληνικής οικονομίας μετά την ένταξη στον Μηχανισμό Στήριξης αναδεικνύει ορισμένα κρίσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Αρχικά, αξιολογήθηκε ο Τριμερής Μηχανισμός Στήριξης. Επισημάνθηκε ότι το πακέτο διάσωσης δόθηκε στην Ελλάδα υπό καθεστώς έκτακτης ανάγκης. Οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις του Τριμερούς Μηχανισμού Στήριξης, οι αρνητικές επιπτώσεις στην αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ και η υποεκτίμηση των μακροοικονομικών συνεπειών της διαδικασίας δημοσιονομικής εξυγίανσης δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την προώθηση της επιλογής Grexit. Επιπλέον, η αξιολόγηση του Μηχανισμού Στήριξης αποκάλυψε την ανάγκη υιοθέτησης συνθετικής προσέγγισης για την πλήρη κατανόηση των προοπτικών της ελληνικής οικονομίας.

Την ίδια στιγμή η «αναπτυξιακή» πορεία της ελληνικής οικονομίας αποτελεί παράδειγμα προς αποφυγή για άλλα κράτη που αναζητούν χρηματοδοτική στήριξη από διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς, αλλά και για τους ίδιους τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς λόγω των συσσωρευμένων αστοχιών στη σύλληψη και εφαρμογή του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής. Η αποτύπωση των θεμελιωδών μακροοικονομικών μεγεθών ανέδειξε ότι η οικονομική πολιτική της λιτότητας ήταν λανθασμένη ως μέσο για την έξοδο από την ύφεση, αλλά και υπεύθυνη για τη διόγκωση του δημόσιου χρέους. Η λιτότητα έφερε ακριβώς τα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που αρχικά είχαν διακηρύξει οι εισηγητές της. (Ρουκανάς, 2017, σελ. 481)

Όπως προκύπτει από την προαναφερόμενη ανάλυση οι λανθασμένες εκτιμήσεις για τους τρόπους αντιμετώπισης της ελληνικής οικονομικής κρίσης οδήγησαν σε βαθύτερη ύφεση την ελληνική οικονομία. Το δημόσιο χρέος, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.3, εκτινάχθηκε από το 109,4% το 2008 σε 183,3% ακολουθώ-

ντας ιδιαίτερα ανοδική πορεία. Το ελληνικό δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι το δεύτερο υψηλότερο παγκοσμίως και υπολείπεται μόνο της Ιαπωνίας, που για το 2017 είναι 236,40%, έναντι 181,90% της Ελλάδας σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του World Factbook της CIA (CIA, The World Factbook, 2019).

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα για την Ελλάδα είναι ιδιαίτερα αρνητικό από το 2008 έως και το 2011 καθώς κινείται σε ποσοστά άνω του 10%. Στη συνέχεια το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίζεται, και από το 2016 έως και το 2018 η Ελλάδα επιτυγχάνει δημοσιονομικό πλεόνασμα. Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα τη χρονική περίοδο 1980-2018, της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη χρονική περίοδο 1972-2017 και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη χρονική περίοδο 1995-2018, η Ελλάδα πέτυχε δημοσιονομικό πλεόνασμα μόνο τη χρονική περίοδο 2016 έως και 2018, και αυτό αναδεικνύει ότι για πρώτη φορά η χώρα αναγκάζεται να βελτιώσει τις δημοσιονομικές της επιδόσεις ως συνέπεια των δεσμεύσεων για την επίτευξη υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων ύψους 3,5% μέχρι το 2022 (IMF, 2019, World Bank, 2019α, European Commission Economic and Financial Affairs, 2019 και European Commission, 2019, σελ. 5). Η επίτευξη πολύ υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων αφαιρεί πόρους από τις επενδύσεις και δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο στην οικονομία προκειμένου να διατηρείται το δημόσιο χρέος σε επίπεδα που χαρακτηρίζονται βιώσιμα, υπό την προϋπόθεση ότι όλοι οι άλλοι παράγοντες θα διατηρηθούν σταθεροί, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το απόσπασμα της έκθεσης για την ενισχυμένη επιτήρηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Ιούνιο του 2019:

Για παράδειγμα, με βάση τις μακροοικονομικές υποθέσεις του βασικού σεναρίου, μια απόκλιση κατά 1 εκατοστιαία μονάδα από το συμφωνηθέν πρωτογενές πλεόνασμα του στόχου του 3,5% του ΑΕΠ από το 2019 έως το 2022 θα προκαλούσε (υπό την προϋπόθεση ότι όλοι οι άλλοι παράγοντες θα διατηρηθούν σταθεροί – *ceteris paribus*) έως το 2060 αύξηση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ η οποία θα υπερέβαινε τις 25 ποσοστιαίες μονάδες. (European Commission, 2019, σελ 74)

Από την παράθεση του παραπάνω αποσπάσματος διαπιστώνεται το ιδιαίτερα στενό περιθώριο στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής αλλά και η αβεβαιότητα που προκύπτει, καθώς η ανάλυση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους της Ελλάδας αναδεικνύει ότι η διατήρηση της βιωσιμότητας επιτυγχάνε-

ται με υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα που περιορίζουν την οικονομική μεγέθυνση και άρα και το ΑΕΠ και τη διατήρηση σταθερών συνθηκών στην παγκόσμια οικονομία μέχρι το 2060 (IMF, 2018 και Kotios, Galanos, Plymakis και Roukanas, 2015). Ως εκ τούτου η ανάλυση της βιωσιμότητας βασίζεται σε σενάρια που η πρόσφατη οικονομική ιστορία, όπως η εκδήλωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και οι διεθνείς συνέπειές της, αναδεικνύει ότι είναι σχεδόν αδύνατον να επιβεβαιωθούν. Τέλος, η μελέτη του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών για την Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2008 έως 2018 αναδεικνύει έλλειμμα για την Ελλάδα για όλα τα έτη. Παρατηρείται όμως μείωση του ελλείμματος από -14,5% το 2008 σε -2,3% το 2014 και το 2016, ενώ το 2018 το έλλειμμα είναι -3,4%. Η μείωση του ελλείμματος συνδέεται με δύο παράγοντες: α) με τη βελτίωση των εξαγωγών της Ελλάδας (για παράδειγμα οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν από 21.031,1 εκατομμύρια ευρώ το 2010 σε 32.372,8 εκατομμύρια ευρώ το 2018), και β) με τη μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ που οδήγησε σε μείωση της κατανάλωσης, και ως συνέπεια σε μείωση των εισαγωγών, και αποτυπώνεται στις εισαγωγές αγαθών από 51.410,1 εκατομμύρια ευρώ το 2010 σε 42.471,2 εκατομμύρια ευρώ το 2015, για να ανακάμψουν το 2018 σε 54.861,9 εκατομμύρια ευρώ (Τράπεζα της Ελλάδος, 2019).

Πίνακας 2.3. Θεμελιώδη μακροοικονομικά μεγέθη Ελλάδας

Έτη	Μακροοικονομικά Μεγέθη							
	ΑΕΠ (Δισ. Δολ. ΗΠΑ)	Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (Δολάρια ΗΠΑ)	Ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης (%)	Ανεργία (%)	Πληθωρισμός (%)	Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα Πλεόνασμα / Έλλειμμα (% του ΑΕΠ)	Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)
2008	356,14	32.200	-0,3	7,8	4,2	109,4	-10,2	-14,5
2009	330,84	29.820	-4,3	9,6	1,3	126,7	-15,1	-10,9
2010	299,92	26.970	-5,5	12,7	4,7	146,2	-11,2	-10,0
2011	288,06	25.900	-9,1	17,9	3,1	180,6	-10,3	-10,0
2012	245,81	22.170	-7,3	24,4	1	159,6	-6,6	-2,4
2013	239,94	21.810	-3,2	27,5	-0,9	177,9	-3,6	-2,6
2014	237,41	21.730	0,7	26,5	-1,4	180,2	-4,0	-2,3
2015	196,69	18.110	-0,4	24,9	-1,1	177,8	-2,8	-1,5
2016	195,3	18.110	-0,2	23,6	0	181,1	0,6	-2,3
2017	203,49	18.900	1,5	21,5	1,1	179,3	1,0	-2,4
2018	219,1	20.410	2,1	19,6	0,8	183,3	0,4	-3,4

Πηγή: IMF, 2019